Komisijas priekšsēdētājas izpildvietnieces Margrētes Vestageres priekšvārds 2019. gada ziņojumam par konkurences politiku

Laikā, kad 2019. gads tuvojās izskaņai, tikai nedaudzi būtu varējuši prognozēt to, ka notikumi 2020. gada sākumā krasi izmainīs pasauli un pasaules ekonomiku. Covid-19 uzliesmojums daudzējādā ziņā bija paradigmu pārbīde, un mums bija ātri jāpielāgojas un vēlreiz jāpārdomā veids, kādā mēs rīkojamies. Pēc mana uzskata var pamatoti apgalvot, ka konkurences politikas jomā Komisija ir attaisnojusi uz to liktās cerības.

Saskaņā ar ES noteikumiem par valsts atbalstu dalībvalstis var piešķirt atbalstu uzņēmumiem, lai novērstu nopietnus traucējumus to darbībā. Komisija 2020. gada martā pieņēma pagaidu regulējumu, kas ļauj dalībvalstīm nodrošināt to, ka uzņēmumiem joprojām ir pieejama pietiekama likviditāte, un palīdzēt saglabāt darbvietas un saimnieciskās darbības nepārtrauktību Covid-19 pandēmijas laikā. 2020. gada pirmajā pusē – laikā, kad krīze pieņēmās spēkā – Komisija trīs reizes paplašināja pagaidu regulējumu, lai apmierinātu dalībvalstu un uzņēmumu vajadzības, tostarp paredzot vēl lielāku atbalstu ar Covid-19 saistītu produktu izstrādei un ražošanai, algu subsīdijām un rekapitalizācijai. Pagaidu regulējuma pieņemšana un tā vēlākie grozījumi ilustrē to, kā Komisija bija spējīga reaģēt uz strauji mainīgajiem apstākļiem, pielāgoties tiem un pārvarēt tos, vienlaikus paturot prātā nepieciešamību nodrošināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus vienotajā tirgū. Tas tādēļ, ka mums ir vajadzīgs mūsu vienotais tirgus, lai varētu strauji atgūties pēc krīzes.

Neizbēgami, ka Covid-19 pandēmija skāra arī citas konkurences politikas jomas.

Eiropas Konkurences tīkla ietvaros Komisija un valstu konkurences iestādes 2020. gada martā publicēja kopīgu paziņojumu, kurā tās izklāstīja, kā krīzes laikā tās plāno piemērot pretmonopola noteikumus. Komisija un valstu konkurences iestādes norādīja, ka tās sekmēs to vajadzīgo un pagaidu pasākumu veikšanu, kuru mērķis ir novērst pandēmijas izraisīto piegāžu trūkumu. Taču vienlaikus tās brīdināja, ka nevilcināsies iejaukties gadījumos, kad krīze tiktu izmantota kā aizsegs konkurenci ierobežojošu darbību īstenošanai.

Pretmonopola jomā Komisija 2020. gada aprīlī publicēja paziņojumu par pagaidu regulējumu, kurā sniegti norādījumi uzņēmumiem. Šajā paziņojumā Komisija izklāstīja, kā tā rīkosies, kad tiks novērtēti sadarbības projekti, kas kļuvuši vajadzīgi Covid-19 pandēmijas dēļ (piemēram, projekti zāļu un medicīniskā aprīkojuma piegādei).

Pēc tam, kad Konkurences ģenerāldirektorāts sākotnēji bija publicējis paziņojumu, aicinot uzņēmumus uz vēlāku laikposmu atlikt paziņošanu par apvienošanos, darbs šajā jomā turpinājās ar ļoti nelieliem traucējumiem gan vienkāršotas procedūras lietās, gan sarežģītākās lietās.

Ar lepnumu varu teikt, ka Komisijas dienesti spēja tikt galā ar izaicinājumu, kuru izraisīja šī vēl nepieredzētā krīze. Ļoti liels skaits paziņojumu par valsts atbalstu tika izvērtēti milzīga laika trūkuma apstākļos. ES apvienošanās kontrole turpināja funkcionēt, un Komisija ievēroja tiesību aktos noteiktos termiņus, vienlaikus izpildot savus juridiskos pienākumus. Pretmonopola noteikumu izpilde turpinājās bez būtiskas kavēšanās.

Taču neaizmirsīsim arī 2019. gadā gūtos panākumus.

Komisijas darbība 2019. gadā aptvēra daudzas un dažādas nozares, tādējādi veicinot atvērtus un produktīvus tirgus Eiropas Savienībā. ES konkurences politika turpināja atbalstīt Komisijas tādas

svarīgākās politiskās prioritātes, kas saistītas ar iekšējo tirgu, kā digitalizācija, taisnīga nodokļu politika, enerģētika un klimats.

Komisija pierādīja savu spēju panākt konkurences noteikumu striktu izpildi, vēršoties pret konkurenci ierobežojošiem nolīgumiem starp uzņēmumiem, kuri ļaunprātīgi izmanto savu dominējošo stāvokli, kas kaitē patērētājiem. Komisija 2019. gadā pieņēma 15 lēmumus, ar kuriem nosaka sodus par rīcību, kas vērsta pret konkurenci. Komisija, pamatojoties uz brīvprātīgo sadarbības procedūru, pabeidza arī četras pretmonopola lietas.

Komisijai 2019. gadā tika paziņoti 382 uzņēmumu apvienošanās gadījumi. Neraugoties uz nelielu samazinājumu absolūtajos skaitļos salīdzinājumā ar 2018. gadu, paziņojumu skaits 2019. gadā joprojām bija ļoti liels. Vairums apvienošanās gadījumu, par kuriem tika paziņots 2019. gadā, neradīja bažas par konkurenci. Komisija 2019. gadā pieņēma 362 lēmumus par uzņēmumu apvienošanos un iejaucās 19 gadījumos. Trīs apvienošanās tika aizliegtas, desmit apvienošanās tika atļautas ar nosacījumu, ka pirmajā posmā tiks ievērotas saistības, savukārt sešas apvienošanās tika atļautas, nosakot tiesiskās aizsardzības līdzekļus pēc otrā posma. Vairums tiesiskās aizsardzības līdzekļu, kuriem Komisija piekrita 2019. gadā, izpaudās kā materiālo vai nemateriālo aktīvu atsavināšana, kas apstiprina to, ka Komisija dod priekšroku strukturāliem koriģējošiem pasākumiem.

2019. gadā Komisija pieņēma 308 lēmumus par valsts atbalstu. Komisija apstiprināja valsts atbalsta shēmas, ar kurām dalībvalstīm atļauj, piemēram, sasniegt mērķus vides jomā, izvērst ļoti augstas veiktspējas platjoslas tīklus un finansēt pētniecību svarīgās nozarēs. 2019. gadā tika apstiprināts otrais svarīgais projekts visas Eiropas interesēs (*IPCEI*), kurš vērsts uz akumulatoru izstrādi un kurā ir iesaistītas septiņas dalībvalstis. Turklāt Komisija turpināja strādāt pie tā, lai panāktu, ka dalībvalstis nepiešķir nepamatotus nodokļu atvieglojumus atsevišķiem uzņēmumiem, kas ļautu tiem maksāt daudz mazāk nodokļu, nekā pienāktos.

Lai nodrošinātu, ka konkurences noteikumi joprojām atbilst paredzētajam mērķim, 2019. gadā turpinājās šo noteikumu izvērtēšana saskaņā ar Komisijas labāka regulējuma pamatnostādnēm. Pretmonopola jomā turpinājās horizontālās grupu atbrīvojuma regulas (GAR), vertikālās grupu atbrīvojuma regulas, mehānisko transportlīdzekļu grupu atbrīvojuma regulas un konsorciju grupu atbrīvojuma regulas izvērtēšana. Uzņēmumu apvienošanās jomā Komisija turpināja izvērtēt atsevišķus ES apvienošanās kontroles procesuālos un jurisdikcijas aspektus. Valsts atbalsta jomā turpinājās valsts atbalsta modernizācijas programmā ietverto noteikumu, kā arī dažu citu noteikumu atbilstības pārbaude. 2020. gada janvārī tika uzsākts paziņojuma par tirgus definīciju izvērtējums.

Vairums tirgu patlaban saskaras ar krasām pārmaiņām – it īpaši ar fundamentālu pārveidi, kuras iemesls ir pašlaik notiekošā sabiedrības digitalizācija. Mums visiem ir jāpielāgojas, proti, ražotājiem, patērētājiem, politikas veidotājiem un – visbeidzot, bet ne mazāk svarīgi – tiem, kuri gādā par konkurences politikas noteikumu izpildi. Lai saglabātu savu nozīmīgumu arī nākotnē, mēs nedrīkstam justies pašapmierināti, bet mums vienmēr atkal un atkal jāizvērtē veids, kādā mēs rīkojamies, lai mācītos no pieredzes un – vajadzības gadījumā – pārskatītu mūsu izpildes panākšanas instrumentus. Tādēļ es uzdevu izstrādāt triju īpašo padomnieku ziņojumu "Konkurences politika digitālajā laikmetā", kas tika publicēts 2019. gada aprīlī. Īpašie padomnieki secināja, ka tiesiskais pamatregulējums konkurences jomā ir stabils un pietiekami elastīgs, lai aizsargātu konkurenci digitālajā laikmetā. Taču īpašie padomnieki brīdināja, ka īpaša uzmanību būtu jāvelta digitālo platformu ietekmei tirgū. Pēc padziļinātas analīzes veikšanas, kuras pamatā bija īpašo padomnieku ziņojums un citi neseni ziņojumi, Komisija 2020. gada jūnijā sāka sabiedrisko apspriešanu nolūkā izpētīt nepieciešamību pēc jauna konkurences rīka, kas ļautu laicīgi un iedarbīgi risināt strukturālas konkurences problēmas.

Lai gādātu par to, ka tirgi labi funkcionē visā ekonomikā, dažkārt nepietiek ar spēkā esošo konkurences noteikumu izpildes striktu nodrošināšanu. Iespējams, ka ir nepieciešams šādu izpildi papildināt ar atsevišķām nozarēm specifisku regulējumu, lai nepieļautu tirgus nepilnības. Tas varētu attiekties uz tirgiem, kuros dominē digitālās platformas, kas darbojas kā "vārtziņi". Lai saglabātu konkurētspēju, ir vajadzīgi konkurenti gan pašu mājās, gan pasaulē. Konkurences politika viena pati vēl nenodrošina konkurētspēju. Konkurences politika jāpapildina ar efektīvu rūpniecības politiku, kas rada apstākļus uzņēmējiem viņu ideju īstenošanai un ļauj visiem – lieliem un maziem – uzņēmumiem plaukt un attīstīties. 2020. gada martā pieņemtajā paziņojumā "Jauna Eiropas industriālā stratēģija" Komisija izklāstīja savu redzējumu par to, kas Eiropas Savienībai pēc Komisijas uzskatiem būtu jāsasniedz līdz 2030. gadam un pēc tam.

ES ekonomika ir atvērta, un to vieno ciešas saites ar pārējo pasauli. Taču mūsu atvērtība var tikt izmantota, lai kropļotu konkurenci vienotajā tirgū, piemēram, ja to dara ārvalstu uzņēmumi, kuri saņem valsts atbalstu. Mums ir vajadzīgi pareizie instrumenti, lai novērstu negatīvo ietekmi, kuru rada ārvalstu subsīdijas. Tādēļ Komisija, publicējot balto grāmatu par vienlīdzīgu konkurences apstākļu nodrošināšanu attiecībā uz ārvalstu subsīdijām, 2020. gada jūnijā uzsāka diskusiju par šo jautājumu.

Var secināt, ka ES konkurences pamatnoteikumi šodien vēl aizvien ir tikpat svarīgi, kā tas bija pirms vairāk nekā 60 gadiem, kad tie tika ietverti Līgumā. Komisija kopā ar ES valstu konkurences iestādēm turpinās taisnīgi nodrošināt noteikumu izpildi, pamatojoties uz faktiem, pierādījumiem un rūpīgu analīzi un vienlaikus ievērojot procesuālos noteikumus. Efektīva konkurence iekšējā tirgū veicina inovāciju, dinamiku un ekonomikas izaugsmi, kas nāk par labu visiem. Konkurences politika palīdzēs īstenot pašreizējās Komisijas pamatuzstādījumus, piemēram, virzīties uz videi draudzīgāku ekonomiku, veidot ES digitālo nākotni un stiprināt ekonomiku, kas darbojas cilvēku labā.